

Asia: VN/30511/2023

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain muuttamisesta

Lausunnot

Yleiset huomiot

Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto Teme vastustaa hallituksen suunnitelmaa rajoittaa valtakunnansovittelijan sovittelumahdollisuuksia.

Sovitteluinstituutio on osa työehtosopimusjärjestelmää, jonka keskeisestä rakenteesta on pyrittävä sopimaan työmarkkinaosapuolten kesken. Toimiva työehtosopimusjärjestelmä edellyttää, että valtakunnansovittelijan mahdollisuuksia sovintoehdotusten tekemiseen ei rajoiteta lainsäädännöllä.

Hallitus toteaa itsekkin esityksessään, että tarkoituksena on tuoda lainsäädäntöön periaate, jota sovittelutoiminnassa on jo pitkään noudatettu käytännössä. Tähän saakka periaatteen noudattaminen on kuitenkin perustunut vapaaehtoisuuteen, kunnioittanut työmarkkinaosapuolten sopimusvapautta ja mahdollistanut työnantajapuolen yksipuolisesti ilmoittamasta nk. yleisestä linjasta poikkeamisen tarpeen mukaan. Yleistä linjaa ei ole täsmällisesti määritelty eikä kirjattu mihinkään, ja käytäntö on sallinut sovittelussa sopimuskohtaisia joustoja.

Valtakunnansovittelijan harkinnan rajoittaminen lainsäädännöllä heikentäisi sovittelujärjestelmän luotettavuutta ja toimivuutta. Valtakunnansovittelijalla on oltava aito mahdollisuus alakohtaisten tarpeiden huomioimiseen sovitteluprosessin yhteydessä.

Puuttamalla työmarkkinajärjestöjen sopimusautonomiaan ja sovitteluinstituution toimintaan lainsäädännön keinoin vaarannetaan koko sopimustoimintaan perustuva työmarkkinajärjestelmä.

Työlainsäädännön politisoituminen ja altistuminen poliittisen ilmapiirin muutoksille voi aiheuttaa epävakautta työmarkkinoille ja sitä kautta koko kansantalouteen.

Työehtosopimustoiminta on molemminpuoliseen luottamukseen perustuva järjestelmä. Suomessa on alakohtaisia eroja sopimusten rakenteessa sekä palkanmuodostuksessa. Myös jatkossa alakohtaisilla ratkaisuilla on voitava korjata mahdollisia jälkeenjääneisyyksiä työehdoissa tai palkkatasossa. Sovittelijan sitominen lakitasoisesti yleiseen linjaan halvaannuttaa sopimustoimintaa aloilla, joilla jälkeenjääneisyyksiä on tarpeen korjata. Palkkojen jälkeenjääneisyys lisääntyy sekä palkkauksen rakenteellisten kysymysten vuoksi että prosentuaalisten palkankorotusten vuoksi.

Myös niin sanotuilla uusilla aloilla, joissa työehtosopimuksia neuvotellaan ensimmäistä kertaa, on oltava mahdollisuus aitoihin alakohtaisiin ratkaisuihin tarvittaessa sovitteluinstituutioon tukeutuen.

Mietinnössä ei ole kuvattu kansallista tasa-arvosääntelyä tai sen mahdollisia vaikutuksia valtakunnansovittelijan virkatoimintaan käytännössä lainkaan. Työmarkkinat ovat Suomessa eriytyneet hyvin voimakkaasti sukupuolen mukaan. Sukupuolten välinen palkkaero on noin 16 % luokkaa, joka on enemmän kuin EU maissa keskimäärin. Valtakunnansovittelijan toiminnan rajaaminen heikentäisi tilannetta entisestään, koska mahdollisuudet palkkaerojen umpeen kuromiseksi heikkenisivät.

On huolestuttavaa, että hallitus ei tunnu välittävän Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista. Teme yhtyy palkansaajakeskusjärjestöjen 30.5.2024 antamassa eriävässä mielipiteessä esiin tuotuihin huomioihin hallituksen esityksen sekä ILO:n sopimusten sekä EU-oikeuden välisistä ristiriidoista.

Nykytila ja sen arviointi

-

Yleisperustelut luvut 3–6

-

Pykälät ja säännöskohtaiset perustelut

1 § *Lain tarkoitus ja soveltamisala*

-

3 § *Valtakunnansovittelijan tehtävät*

-

11 § Sovinnon aikaansaaminen

-

13 § Sovintoehdotus ja sovittelun keskeyttäminen

-

5 §

-

6 §

-

Huovila Karoliina
Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto Teme ry